

Stručni rad

BAJKE I CRVENKAPICA

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

Bajke su književna vrsta namijenjena prvenstveno djeci, iako su izvorno bile namijenjene odraslima. To su izmišljene priče u kojima se pojavljuju i izmišljeni, nestvarni likovi kao i stvarni ljudi i likovi. Događaje u bajkama treba prikazati na jednostavan i lagan način kako bi ih djeca lakše razumjela. Teme bajki su različite, ali uvijek su povezane s vrijednostima kao što su pravda, ljubav, iskrenost, dobrota. Međutim, ove vrijednosti uvijek imaju antiteze poput zla, mržnje, nepoštenja itd.

Zanimljivo je da nalazimo priče koje su slične poznatim bajkama još u davnim vremenima, i među Grcima kao i kod Indijanaca. Jedna od najpoznatijih bajki je Crvenkapica. Smatra se da je stara preko dvije tisuće godina i postoji u više od dvije tisuće verzija širom svijeta. Upravo smo tu bajku detaljno analizirali s učenicima i posvetili se njoj. Kroz igru uloga provjerili smo predznanje učenika, postavili kriterije uspjeha i sami stvorili bajku. Učenici su se iskušali u davanju povratnih informacija i procijenili se tijekom vršnjačke evaluacije.

Ključne riječi: *Crvenkapica, bajka, kriteriji uspjehnosti, vršnjačka evaluacija*

1. Uvod

Nije važno koliko imate godina kada čujete svoju prvu bajku. Kad otvorite svoju prvu knjigu, poput Petra Pana u zemlji Nedođiji. Vječno dijete. Kažu da nema djetinjstva bez bajki. I te kako su u pravu. Svatko nam može pričati bajke. Otvara čarobni svijet princeza, vještica, vitezova, kraljeva, zmajeva, zastrašujućih vukova, zlih kraljica, dobrih divova i ljubaznih patuljaka. Predstavljaju nam neotkriveni, začarani svijet u kojem je sve moguće.

Njemački pjesnik Schiller jednom je napisao: „Bajke koje su mi pričali kao djetetu imaju dublje značenje od istina kojima me život naučio.“ (Schiller kod Bettelheima 2014., 10).

Bajke nas iznova fasciniraju. Stare bajke i dalje se vole čitati. No, mnogo je novih bajki. Moderne bajke. Oni predstavljaju svijet bajki sasvim drugačije od, recimo, Grimmovih bajki. Primjećujem da u modernim bajkama nedostaju elementi zla. Međutim, bajke su uvijek sadržavale zlo, koje, po mom mišljenju, u modernim bajkama gotovo da i ne postoji. Vještice više nisu zle već glupe i ismijane, zmajevi više ne love princeze, čudovišta su prijateljska, vukovi više ne jedu ovce, već im kuhaju vegetarijanske večere.

Prema Bettelheimu, moderne bajke također izbjegavaju egzistencijalno pitanje, iako je ono od ključne važnosti. Odrastajući, dijete treba savjet u simboličnom obliku. Bajke obogaćuju djetetovu maštu, objašnjavaju osjećaje, predlažu rješenja egzistencijalnih problema i oslobađaju nesvjesni pritisak.

Janko Kos u knjizi Teorija književnosti bajku definira kao kratku priču u prozi ili stihu. Karakteriziraju je nevjerovatnost, čuđenje, nestvarnost likova i događaja, ali ipak pomiješani s vjerojatnom stvarnošću, u kojoj prostor i vrijeme nisu definirani. Naime, vrijeme i prostor su općeniti u bajkama, ali istodobno apstraktni, djeluju kao poseban svijet uz povijesno stvaran. Prema motivima i temama bajke se dijele na komične, tragične, simboličke, životinjske i druge (Kos, 2001.).

Bajka je svojim zapletima i raspletima izraz mašte kroz koji odražava i život i razmišljanja drevne prošlosti. Bajka je pripovijest koja stvara vlastiti svijet bajke, koji definira i uspostavlja lik bajke.

Bajke su najčešće podijeljene u tri podvrste (Kobe, 1987.):

- Narodna bajka
- Klasična umjetnička bajka
- Suvremena odn. moderna bajka koja se dalje dijeli na kratku modernu bajku i fantastičnu pripovijest

2. Uloga i utjecaj bajki na djecu

Bajke igraju važnu ulogu u djetetovom životu, naime u smislu razvoja, obrazovanja, psihologije i obrazovanja. Uz bajke dijete odrasta, pomažu mu kroz različita razdoblja u životu. Bajka je neprocjenjiva pomoć u procesu odrastanja, a prema riječima Mojce Kucler, poruke bajki nosimo cijeli život. Njihove su poruke nedvosmislene, iako smo već odavno zaboravili odakle potječu naša učenja (Kucler, 2002.).

Budući da smo s učenicima od šest ili sedam godina razgovarali o bajci Crvenkapici, pogledajmo kako bajka utječe na djecu u ovom uzrastu.

Jezik i riječi su vrlo važni u ovom razdoblju, jer omogućuju djetetu da opiše svijet, da percipira vrijeme u smislu rekonstrukcije prošlosti, opisivanja sadašnjosti i planiranja budućnosti. Bajke bi trebale odgovarati njihovoj dobi, jer i sami vole sudjelovati u njima. Kad pripovijeda, dijete zamišlja osobe, njihove postupke i prostor događaja. U ovoj dobi dijete je sposobno dulje vrijeme pratiti priče, događaje i likove koji nisu s njim povezani, dok istovremeno razvija emocije i maštu. Djeca su u ovom razdoblju izuzetno osjećajna, žive u zamišljenom svijetu i čini im se da je sve moguće. Bajke u tom razdoblju pomažu djetetu da bude svjesno sebe, a istovremeno mu pružaju potporu u proživljavanju prvih zabrana, poštivanju pravila i prevladavanju bijesa koji može biti usmjeren na zmajevе i vještice. Istodobno, oslobađa se straha pri pomisli kako bi bilo da se ovaj bijes usmjeri na njegove roditelje (Kucler, 2002.).

3. Tijek sata za bajku Crvenkapica

S učenicima smo aktivirali predznanje uz pomoć njihovog poznavanja bajki općenito. Zatim smo pregledali kurikulum i pogledali koje ciljeve učenja imamo u književnosti:

- Oni doživljavaju interpretativno pročitano bajku
- Pojedine događaje u književnom tekstu prepoznaju i doživljavaju kao zaokružene cjeline
- Razvrstavaju događaje iz književnog teksta uzročno posljedično
- Obnavljaju književni tekst onako kako su ga čuli

Zatim smo pogledali standarde znanja:

- Bajku pripovijedaju samostalno, uzimajući u obzir njene osobine
- Odgovaraju na pitanja o književnom tekstu
- Obnavljaju književne događaje

Kao učiteljica odredila sam i osnovnu svrhu sklopa za učenje, naime, učenici znaju obnoviti književni tekst Crvenkapica.

Tada smo počeli s radom. Učenici su pokazali svoje predznanje iz raznih scena bajki u kojima se pojavljuje vuk. Zatim su napeto slušali priču. Pročitala sam je, zatim smo preslušali još jedan audio zapis.

Slika 1: Slušanje bajke

Učenici su potom vrlo sabrano i entuzijastično sudjelovali u razgovoru o pročitanoj bajci. Pripremali su se za daljnji posao koji je bio pred njima. Razgovarali smo o kriterijima uspješnosti. Važno je da ih učenici sami odrede!

Tijekom razgovora definirani su sljedeći kriteriji uspješnosti:

- uz niz slika »čitam« bajku
- točno znam slijed događaja
- pripovijedam bajku naglas i razgovijetno
- pažljivo slušam pripovijedanje drugog učenika iz razreda

Povratne informacije su vrlo važan aspekt elemenata formativnog praćenja. Učenici su se istakli u ovoj ulozi. Njihove povratne informacije bile su vrlo objektivne. Grant Wiggins (2012.) definira povratne informacije kao informacije o tome kako napredujemo u našim naporima za postizanje cilja. Važno je da povratne informacije budu pravovremene, primjereno česte, razumljive, jasne, povezane s ciljevima učenja i kriterijima izvedbe, konkretne i korisne. Da bi povratne informacije bile učinkovitije i da bismo osigurali njihovo primanje i korištenje, moramo znati više o tome kako učenici postavljaju ciljeve učenja u školi i kako učitelji i učenici postavljaju ciljeve učenja, jer mogu poboljšati i povećati vrijednost povratnih informacija kako bi napredovali prema

cilj. Pojam osobnih rekorda i izazova, predanost, povratne informacije o napretku i sposobnost učenika za procjenu ključni su za učinke povratnih informacija. Jedan od najvažnijih ishoda sata trebao bi biti osiguravanje da učenici razviju svijest o povratnim informacijama. Učenici se također samoprocjenjuju. Svaki je učenik dobio dnevnik učenja u kojem je naznačio koliko je uspješan u zadatku.

Slika 2: Davanje povratnih informacija

U ovom načinu obrade bajke učenici su jako uživali. Imali su vremena proživjeti sve svoje nastupe i razmišljati o bajkama. Dokaz tome je vrlo precizna i sadržajna obnova bajke. Također smatram važnim da učenici znaju i mogu realno procijeniti uspjeh učenika iz razreda i da ne uočavaju ljubomoru, strah i sram prije nastupa.

4. Zaključak

Bajke su više nego istinite, kaže Neil Gaiman, autor značajnih fantastičnih romana. One su više nego stvarni ne samo zato što nam govore da zmajevi postoje, već i zato što nam govore da te zmajeve možemo pobijediti (Gaiman 2008).

Dobre bajke jačaju djetetovu maštu, objašnjavaju osjećaje, predlažu rješenja i oslobađaju nesvjesni pritisak. One igraju veliku ulogu u razvoju djeteta. Vjerujem da danas premalo obraćamo pažnju na bajke i zanemarujemo njihovu veliku ulogu u razvoju djeteta. Bez sumnje, bajke djeluju iscjeljujuće na djetetovu emocionalnu ravnotežu i na lijep ga način pripremaju za ulazak u svijet odraslih. Kroz bajke djeca uče istinu i dublji smisao života. Međutim, ako u bajkama više ne bude zmajeva, nećemo ih moći pobijediti.

5. Literatura

- [1.] Bettelheim, B. (2014.). Raba čudežnega: o pomenu pravljic. Ljubljana; studia humanitatis
- [2.] Gaiman, N. (2008.). Coraline. Ljubljana, Mladinska knjiga
- [3.] Kobe, M. (1987.). Pogledi na mladinsko književnost. Ljubljana, Mladinska knjiga
- [4.] Kos, J. (1991.). Književnost: učbenik literarne zgodovine in teorije. Maribor: Založba Obzorja.
- [5.] Kos, J. (2001.). Literarna teorija. Ljubljana: DZS.
- [6.] Kucler, M. (2002.). Pravljičica kot socialnopedagoška intervencija, Socialna pedagogika 6 (1): 21 – 46
- [7.] Wiggins, G. (2012.). Seven Keys to Effective Feedback. Educational Leadership, l. 70, št. 1, str. 10–60.